

Uppföljning av de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet 2016

Sekretariatet för de regionala bredbandskoordinatorerna
Mars 2017

Sammanfattning

Den ökande digitaliseringen av samhället innebär att tillgång till bredbandsinfrastruktur får allt större betydelse. Genom ett aktivt arbete och samverkan på alla nivåer blir det möjligt att nå längre med bredbandsutbyggnaden. Med denna bakgrund beslutade regeringen i maj 2015 att införa regionala bredbandskoordinatorer i alla län. Bredbandskoordinatorerna ska verka för övergripande samordning i bredbandsfrågor och har i uppdrag att stödja kommuner, kartlägga behov och samverka med offentliga, ideella och privata aktörer.

Samtliga län har vid uppföljningen 2016 infört en funktion som regional bredbandskoordinator placerad på länsstyrelse eller region. Majoriteten har avsatt en heltid eller mer för koordinatorsfunktionen. Under året har bredbandskoordinatorerna lagt mest tid på att samverka och samordna bredbandsaktörer i länet, stödja och främja kommunernas arbete i bredbandsfrågor samt kartläggning av bredbandssituationen i länet.

Förutsättningarna för samverkan skiljer sig mellan länen, mycket beroende på hur länets bredbandsarbete tidigare bedrivits, likheter och skillnader mellan kommunerna och marknadssituationen i länet. I alla län där koordinatorsfunktionen inte funnits sedan tidigare har införandet av regionala bredbandskoordinatorer bidragit till ökad samordning och samverkan i bredbandsfrågor. Merparten av bredbandskoordinatorerna ger en huvudsakligen positiv bild av samverkan i länen och flera ser ett ökande intresse från marknadsaktörer att samverka i bredbandsfrågor.

Koordinatorernas bedömning är att kommunerna är medvetna om betydelsen av bredband, men att det finns behov av stöd bland annat med kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen och för att hitta lösningar för områden med större utmaningar. Det finns även utmaningar avseende kommunernas kunskap om hur bredbandsutbyggnad bedrivs, kommunens roll och betydelsen av kommunalt engagemang utifrån lokala förutsättningar. Koordinatorerna betonar också betydelsen av att inkludera bredband i hela kommunens verksamhet och särskilt i arbetet med samhällsplanering, näringslivs- och landsbygdsutveckling.

Kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen i länet är en viktig utgångspunkt för det regionala bredbandsarbetet. I flera län pågår arbete för att kartlägga den nuvarande bredbandssituationen i länet. Uppföljningen visar dock att i nuläget är endast en tredjedel av länen som har en aktuell kartläggning av befintlig och planerad bredbandsinfrastruktur i länet. Koordinatorerna pekar på flera utmaningar i kartläggningsarbetet, bland annat höga kostnader för dataunderlag och brist kompetens, resurser och verktyg för databehandling.

Med utgångspunkt i koordinatorernas arbete under 2016 och regeringens nya bredbandsstrategi har koordinatorerna enats om tre fokusområden för 2017. Fokusområdena är gemensam metod för regionala bredbandskartläggning, inkludera bredband i samhällsbyggnadsprocesser samt att verka för målen i regeringens bredbandsstrategi.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund och syfte.....	1
2. Om funktionen regional bredbandskoordinator	1
2.1. Koordinatorfunktionens organisatoriska placering	1
2.2. Koordinatorsfunktionens uppdrag och resurser	2
3. Kartläggning av bredbandssituationen i länen.....	4
3.1. Kartläggning av befintlig bredbandstillgång	4
3.2. Kartläggning av planerad bredbandsutbyggnad	6
3.3. Kartläggning av behov av bredbandsinfrastruktur	6
3.4. Kommunernas tillgång till kartläggningsdata.....	7
3.5. Användning av kartläggningsdata i planeringsprocesser.....	7
4. Regional samverkan och samordning.....	8
4.1. Samverkan i länet generellt	8
4.2. Samverkansgrupper i länet	10
4.3. Länsöverskridande samverkan.....	11
5. Stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor	12
5.1. Nuläge i kommunernas arbete med bredbandsfrågor	12
5.2. Handlingsplan för stöd i kommunernas bredbandsarbete	13
5.3. Olika modeller för kommunernas bredbandsarbete	13
5.4. Utbildnings- och informationsinsatser för kommuner	15
6. Övriga främjandeaktiviteter	17
6.1. Åtgärder för områden med mindre god bredbandstäckning	17
6.2. Stödja och underlätta fiberföreningarnas arbete	17
6.3. Främja samverkan i digitaliseringsfrågor	18
7. Avslutande sammanfattning.....	19

1. Bakgrund och syfte

Den 28 maj 2015 beslutade regeringen att avsätta medel för att införa en funktion som regional bredbandskoordinator i samtliga län under perioden 2015-2020. Koordinatorsfunktionen ska verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i bredbandsfrågor samt fungera som kontaktpunkt för sådana frågor i det aktuella länet för såväl offentliga som privata aktörer. Post- och telestyrelsen (PTS) fick samtidigt i uppdrag att upprätta och administrera ett nationellt sekretariat inom ramen för Bredbandsforums kansli. Det nationella sekretariatet ska vara en stödfunktion för de regionala bredbandskoordinatorerna.

Vidare har PTS i uppdrag att *årligen samla in och senast den 26 mars respektive år 2016-2021 rapportera en sammanställning avseende de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet till Regeringskansliet (Näringsdepartementet)*. Med detta syfte har det nationella sekretariatet genomfört en enkät riktad till de regionala bredbandskoordinatorerna om koordinatorernas verksamhet och genomförda aktiviteter under 2016. I denna rapport redovisas resultaten av uppföljningen och status i de regionala bredbandskoordinatorernas verksamhet. Resultaten redovisas på aggregerad nivå och specifika län anges endast för att ge exempel på länens bredbandsarbete.

Utvecklingen i länet i stort samt Länsstyrelsernas arbete inom bredbandsområdet redovisas i PTS rapport ”Sammanställning av länens rapportering om utvecklingen inom it-infrastrukturområdet 2016”.

2. Om funktionen regional bredbandskoordinator

2.1. Koordinatorfunktionens organisatoriska placering

Sedan maj 2015 har samtliga län haft möjlighet att rekvirera medel för att införa en funktion som regional bredbandskoordinator. Vid uppföljningen 2016 har samtliga län infört en sådan funktion. De län som rekvirerar medel åtar sig att ha en koordinatorsfunktion samt att ge funktionen ett tydligt mandat som samordnare för bredbandsfrågor i länet samt som ansvarig för de arbetsuppgifter som framgår av regeringsbeslutet. Funktionen ska vara placerad på länsstyrelse eller region och arbetet ska genomsyras av samarbetsvilja, konkurrensneutralitet och opartiskhet.

Koordinatorsfunktionen följer det regionala utvecklingsansvaret i länet och vid införandet av de regionala bredbandskoordinatorerna låg det regionala utvecklingsansvaret hos fyra länsstyrelser och 17 landsting, kommuner och samverkansorgan. Sedan årsskiftet 2016/2017 har det regionala utvecklingsansvaret överfört till regionen i samtliga län utom i Stockholms län.

I tolv län har koordinatorsfunktionen varit placerad på regionen under 2016¹. I Norrbotten, Västmanland och Västernorrland har koordinatorsfunktionen varit placerad på Länsstyrelsen under 2016 och överförs till regionen när det regionala utvecklingsansvaret i länet flyttas till regionen vid årsskiftet 2016/2017. I Jämtlands och Uppsala län gav regionen inledningsvis länsstyrelsen i uppdrag att upprätthålla funktionen som regional bredbandskoordinator. I Jämtlands län överfördes funktionen till regionen under 2016 och i Uppsala län överförs funktionen vid årsskiftet 2017. I Södermanlands och Östergötlands län har funktionen varit delad mellan länsstyrelse och region under 2016, men i Östergötland överförs koordinatorsfunktionen helt till regionen vid årsskiftet 2016/2017. Efter årsskiftet 2016/2017 är därmed koordinatorsfunktionen placerad på regionen i 18 län, på länsstyrelsen i Dalarnas och Stockholms län och delad mellan region och länsstyrelse i Södermanlands län.

De bredbandskoordinatorer som är placerade på regionen tillhör vanligen avdelningen för infrastruktur, samhällsplanering eller regional tillväxt/utveckling. Bredbandskoordinatorerna på länsstyrelsen finns på enheten för näringslivsutveckling, landsbygdsutveckling, regional utveckling, hållbar tillväxt eller samhällsbyggnad.

2.2. Koordinatorsfunktionens uppdrag och resurser

I majoriteten av länen, 86 procent, har en heltid eller mer avsatts för koordinatorsuppdraget, vilket är en ökning jämfört med 2015 då 76 procent avsatte en heltid eller mer. Resterande 14 procent har avsatt 75-80 procent av en heltid för funktionen som regional bredbandskoordinator. I fyra län är det två eller fler personer som delar på koordinatorsfunktionen. Som mest delar tre personer på funktionen.

Bredbandskoordinatorerna lägger i genomsnitt 27 procent av sin tid på samordning, samverkan och samarbete mellan aktörer verksamma i länet av betydelse för bredbandsutbyggnaden. Näst mest tid (17 procent) ägnar de åt att stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor. Hur bredbandskoordinatorerna fördelar sin tid varierar mycket, medan vissa endast lägger 10 procent av sin tid på samordning inom länet ägnar andra 60 procent av sin tid åt det. Variationen är nästan lika stor när det gäller att stödja kommunernas arbete med bredbandsfrågor.

I genomsnitt lägger koordinatorserna ned 14 procent av sin tid åt kartläggning av nuläget vad gäller länets bredbandstillgång, aktörer, pågående och planerad utbyggnad, framtida behov och utmaningar. Även här finns en variation mellan

¹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland och Örebro.

koordinatorerna, från de som ägnar två procent av sin tid åt kartläggning till de som ägnar 29 procent av sin tid åt det.

När det gäller övriga uppgifter i uppdraget (länsöverskridande samarbete, stöd till fiberföreningar, insatser för områden med särskilda utmaningar, digitalisering och kartläggning av mobiltäckning) ägnar koordinatorerna i snitt mindre än 10 procent av sin tid åt var och en av dessa arbetsuppgifter. Bland övriga arbetsuppgifter nämns att stödja politiska processer kommunalt/regionalt, projektledning av ERUF-projekt, robusthetsarbete samt deltagande i PTS bredbandsskola och sekretariatets koordinatorsträffar.

Särskilda prioriteringar och förutsättningar för uppdraget

Drygt hälften av koordinatorerna (12 av 21) uppger att de, utifrån uppgifterna i regeringsbeslutet, fått särskilda prioriteringar för sitt arbete från ledningen/närmaste chef. De vanligast förekommande prioriteringarna är arbete med regionens bredbandsstrategi, kartläggning och analys av nuläget, samverkan

och att stödja kommunerna. Några bredbandskoordinatorer har i uppdrag att projektleda arbetet med den regionala digitala agendan.

Samtliga bredbandskoordinatorer anger att de har goda eller mycket goda förutsättningar att genomföra uppdraget avseende regional samverkan för bredbandsutbyggnad. Koordinatorerna nämner bland annat att de har bra stöd i sin egen organisation och från det nationella sekretariatet. Några upplever dock att de behöver mer praktiskt stöd i frågor om bland annat kartläggning, juridik och upphandling.

Flera koordinators pekar dock på utmaningar i mandatet att samordna kommunerna. Några upplever att det kommunala självstyret går före regional samverkan och att koordinators då saknar mandat och finansiella resurser att verka för det regionala perspektivet. Andra ser utmaningar i kommuner som överlåtit bredbandsansvaret till det kommunala stadsnätet. Några efterlyser mer kommunalt engagemang, främst från den politiska nivån. I län med många kommuner upplever man att resurserna i koordinatorsfunktionen inte räcker till för att stödja alla kommuner.

3. Kartläggning av bredbandssituationen i länen

Kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen i länet är en viktig utgångspunkt för det regionala bredbandsarbetet. I den regionala bredbandskoordinatorernas arbete används kartläggningen för att analysera behov, identifiera områden med särskilda utmaningar, i dialog med kommuner och marknadsaktörer samt för att identifiera möjliga lösningar och planera för framtida åtgärder. I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår att:

- Hålla sig informerad om planerade och pågående större strategiska bredbandsåtgärder, inklusive åtgärder finansierade med bredbandsstöd såväl nationellt som från EU, i det egna länet.
- Samverka med PTS i arbetet med att identifiera var i det egna länet det finns brister i mobiltäckningen i områden där människor befinner sig (s.k. vita fläckar)
- Ansvara för att en kartläggning görs av nuläge vad gäller länets bredbandstillgång, aktörer, pågående och planerad utbyggnad samt framtida behov och utmaningar.

3.1. Kartläggning av befintlig bredbandstillgång

På nationell nivå sammanställer PTS årligen tillgången till fast och mobilt bredband i PTS bredbandskartläggning². Bredbandstillgången sammanställs på fastighetsnivå och underlaget visas i en något aggregerad form (250-metersrutor)

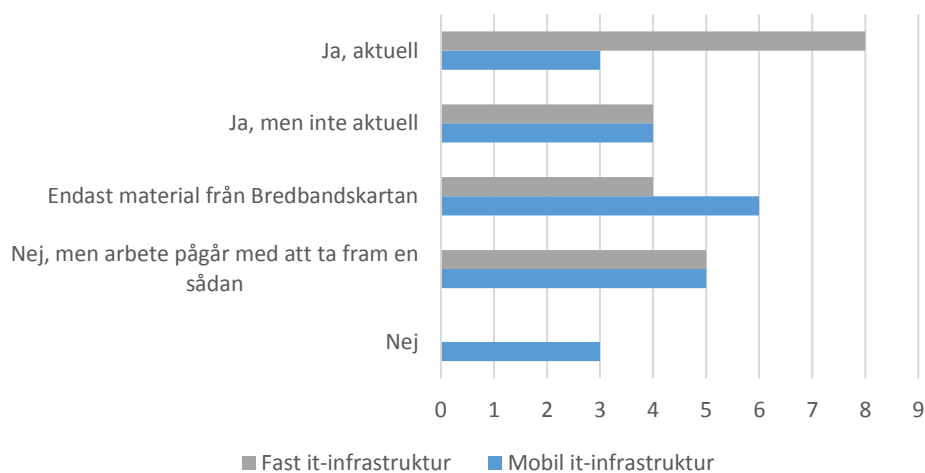
² PTS bredbandskartläggning 2015 - PTS-ER-2016:10

i PTS bredbandskarta (www.bredbandskartan.se). De regionala bredbandskoordinatorerna har tillgång till PTS dataunderlag på fastighetsnivå men för att kunna använda och bearbeta dataunderlaget på regional nivå behövs även tillgång till annat dataunderlag såsom Lantmäteriets fastighetsregister samt GIS-verktyg och kompetens för att arbeta med dataunderlag i GIS-verktyg.

Trots att PTS tillhandahåller uppdaterad totalräknad data över bredbandstillgången i Sverige så visar resultaten av uppföljningen att endast ca en tredjedel (8 av 21 län) har en aktuell kartläggning av fast bredbandsinfrastruktur. För mobilt bredband är det ännu färre, endast tre län, har en uppdaterad kartläggning av nuvarande tillgång. Ytterligare fyra län har en kartläggning som dock inte är uppdaterad med aktuell data. Fem län svarar att de arbetar med att ta fram en aktuell kartläggning av länets bredbandstillgång, aktörer och behov.

Några län svarar att de endast använder PTS bredbandskarta för att kartlägga tillgången till fast och mobil bredbandsinfrastruktur. Vissa kommenterar dock att PTS bredbandskarta innehåller felaktigheter och att eftersläpningen av inrapporteringen gör det svårt att få en aktuell bild av nuläget.³

Kartläggning av befintlig it-infrastruktur i länet

För att analysera och bearbeta underlaget från PTS är användning av GIS-verktyg ett viktigt hjälpmedel. I de flesta län som har en kartläggning finns GIS-verktyg hos länsstyrelsen (11 län), medan något färre regioner har egna GIS-resurser (8 län).

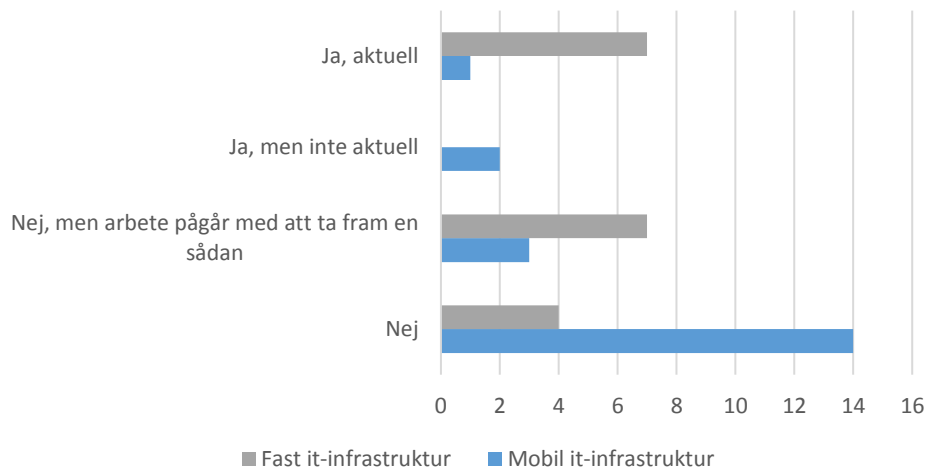
³ Data samlas regelbundet in i oktober med publiceras för i mars följande år.

3.2. Kartläggning av planerad bredbandsutbyggnad

Den viktigaste källan till information om planerad bredbandsutbyggnad är en löpande och nära dialog med marknadsaktörer och kommuner. I nuläget är det en tredjedel av länen som uppger att de har en aktuell kartläggning av planerad utbyggnad av fast bredband. När det gäller mobilt bredband är det endast ett fåtal län (3 av 21 län) som har en kartläggning av den planerade utbyggnaden. Några län svarar att den planerade utbyggnaden diskuteras kontinuerligt med kommuner och marknadsaktörer.

I en tredjedel av länen pågår arbete för att kartlägga aktörernas planerade utbyggnad av fast bredband, medan det endast är tre län som arbetar för att kartlägga den planerade utbyggnaden av mobilnäten.

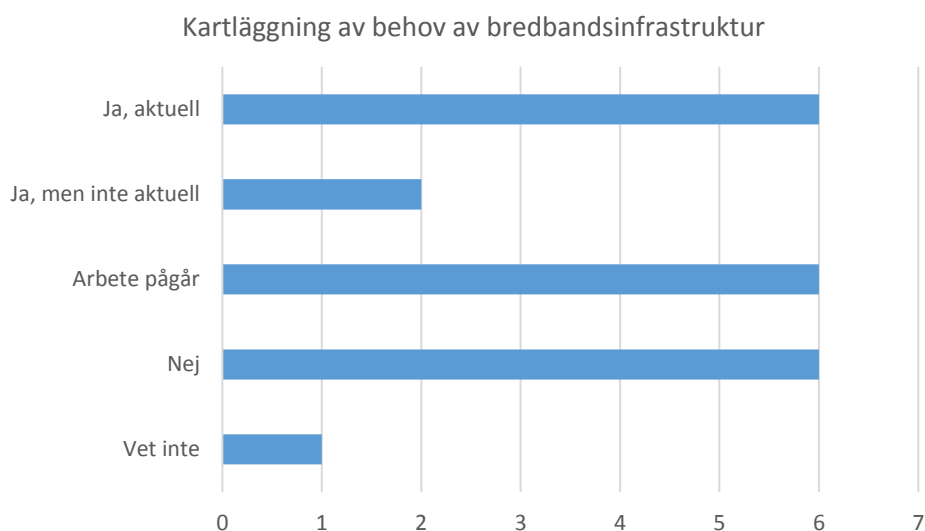
Kartläggning av planerad it-infrastruktur i länet

3.3. Kartläggning av behov av bredbandsinfrastruktur

En tredjedel av länen har kartlagt det nuvarande och framtida behovet av bredbandsinfrastruktur för invånare, näringsliv och kommunal verksamhet. Kartläggningen har exempelvis syftat till att identifiera områden som helt saknar fiber till området/byn eller utgör en del av den regionala bredbandsstrategin.

I en tredjedel av länen pågår arbete för att ta fram en kartläggning av behovet i länet. Exempelvis planerar Kalmar, Kronoberg och Jönköping att göra gemensam kartläggning av investeringsbehovet i smålandslänen under 2017. I ett län har en kommersiell aktör visat intresse för att skapa en operatörsneutral intresseanmälnings tjänst som skulle kunna ge kommunerna, region och länsstyrelse bra överblick för intresset i länet.

3.4. Kommunernas tillgång till kartlägningsdata

När det gäller kommunernas tillgång till kartlägningsdata svarar 11 av 21 bredbandskoordinatorer att majoriteten av kommunerna i länet har tillgång till kartläggning av den befintliga fasta bredbandsinfrastrukturen. I sju län har majoriteten av kommunerna motsvarande information om de mobila näten. I nio län har majoriteten av kommunerna tillgång till information om planerad utbyggnad av fast bredband. För planerad mobil bredbandsutbyggnad är det bara ett län där majoriteten av kommunerna har tillgång till denna information.

3.5. Användning av kartlägningsdata i planeringsprocesser

Majoriteten av bredbandskoordinatorerna upplever att det finns utmaningar med att använda en regional bredbandskartläggning i regionala och kommunala planeringsprocesser. De utmaningar som betonas främst är:

- Brist på kompetens, resurser och verktyg för att använda GIS i kartlägningsarbetet. I vissa fall saknas helt kompetens på regionen och i andra fall använder länsstyrelse, region och kommuner helt olika verktyg vilket försvårar samverkan.
- Höga kostnader för dataunderlag såsom Lantmäteriets fastighetsregister samt SCBs befolkningsregister. Länsstyrelser har tillgång till detta datamaterial genom statlig geodatasamverkan medan det för regioner innebär en hög kostnad att köpa in dataunderlaget.
- Osäkerhet kring sekretess för det dataunderlag som samlas in och sammanställs regionalt. Bredbandskoordinatorerna beskriver bland annat svårigheter att ta del av marknadsaktörernas utbyggnadsplaner eftersom det finns en oro att underlaget därigenom kan få spridning till konkurrenter.

- PTS årliga kartläggning av bredbandstillgång blir snabbt inaktuell med nuvarande utbyggnadstakt. På lokal nivå innehåller bredbandskartläggningen också felaktigheter som påverkar möjligheterna att använda dataunderlaget för analys och dialog om lokala förutsättningar för bredbandsutbyggnad.

Behovet av att förbättra och komplettera regionala bredbandskartläggning och marknadsanalys har identifierats som en av de viktigaste frågorna för bredbandskoordinatorerna i länet. Flera regionala bredbandskoordinatorer arbetar också för närvarande med att förbättra kartläggningen av bredbandssituationen i länet. Som nämnts ovan finns dock ett stort kompetensunderskott på området (hos regionerna). I det korta perspektivet behövs därför assistens för att regionerna ska kunna tillgodogöra sig det dataunderlag som finns tillgängligt. På längre sikt adresserar kompetensbristen ett behov av att systematiskt bygga upp kunskap om GIS regionalt.

4. Regional samverkan och samordning

En central del i bredbandskoordinatorernas uppdrag är att verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete i länets bredbandsarbete. Bredbandskoordinatorerna ska fungera som en kontaktpunkt i bredbandsfrågor i länet för såväl offentliga som privata aktörer samt främja länsöverskridande samarbete i dessa frågor. I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår att:

- Verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete mellan aktörer verksamma i länet av betydelse för bredbandsutbyggnaden.
- Vara sammankallande för nätverk om bredbandsfrågor i länet för kommuner.
- Främja länsöverskridande samarbete kring bredbandsutbyggnad.

Under 2016 har fokus i bredbandskoordinatorernas samverkansarbete varit att *starta upp eller vidareutveckla ett eller flera samverkansforum för aktörer i länet som har betydelse för bredbandsutbyggnaden samt nätverkande med övriga regionala bredbandskoordinatorer.*

4.1. Samverkan i länet generellt

Förutsättningarna för samverkan skiljer sig mellan länen, mycket beroende på hur länets bredbandsarbete tidigare bedrivits, likheter och skillnader mellan kommunerna och marknadssituationen i länet. För merparten av länen har införandet av regionala bredbandskoordinatorer bidragit till ökad samordning och samverkan i bredbandsfrågor. I några län har regionen eller länsstyrelsen sedan tidigare haft en bredbandskoordinator som arbetat med att samordna länets bredbandsarbete varför införandet av regionala bredbandskoordinatorer

inte inneburit någon större förändring. I andra län har regionen ett regionalt bredbandsbolag som samordnar de kommunala stadsnäten och därmed har en tongivande roll för länets samverkan i stort.

Samverkan mellan kommuner

I huvudsak ger bredbandskoordinatorerna en positiv bild av samverkansklimatet mellan kommunerna i länet. Några koordinatörer pekar dock på utmaningar i att genomföra gemensamma insatser, främst på grund av stora skillnader i förutsättningar mellan kommunerna och att kommunerna valt olika strategier för sitt bredbandsarbete (se vidare i avsnitt 5: Stödja och främja kommunernas bredbandsarbete). I län med många kommuner är det en utmaning att samordna alla kommuner med få personella resurser i koordinatorsrollen.

Några koordinatörer nämner utmaningar i samverkan med kommuner med eget stadsnät. I de fall kommunen saknar egen bredbandssamordnare är det vanligt att stadsnätet representerar kommunen i länets samverkansgrupper, vilket försvårar dialog om alternativa lösningar för bredbandsutbyggnaden. Några län pekar på utmaningar att nå politisk enighet på regional och kommunal nivå kring bredbandsfrågans betydelse.

Samverkan med bredbandsaktörer

Samtliga bredbandskoordinatorer har under 2016 samverkat med bredbandsaktörer, såsom kommunala stadsnät och marknadsaktörer, för att främja bredbandsutbyggnad i länet. Generellt upplever bredbandskoordinatorerna ett ökande intresse från marknadsaktörer att samverka i bredbandsfrågor. De vanligaste aktiviteterna är att genomföra enskilda möten med bredbandsaktörer och att synliggöra områden med mindre god bredbandstillgång, båda aktiviteterna har genomförts av 19 län. I 17 län har koordinatören genomfört samverkansmöten med bredbandsaktörer och lika många har spridit information om befintlig bredbandstillgång. Nästan lika många, 15 län, har synliggjort behov och efterfrågan i länet som helhet.

Samverkan mellan länsstyrelse och region

Länsstyrelserna har sedan tidigare haft i uppdrag att verka för målen i regeringens bredbandsstrategi. En del länsstyrelser har historiskt fokuserat mer på stödfrågor medan andra även inkluderat strategiska frågor i sitt bredbandsarbete. I och med införandet av regionala bredbandskoordinatorer har de strategiska frågorna i högre grad kopplats till koordinatorsfunktionen och därigenom till organisationen med det regionala utvecklingsansvaret. I uppföljningen 2016 svarar majoriteten av länen att länsstyrelsen huvudsakligen ansvarar för hanteringen av stödmedel medan regionen har det strategiska ansvaret och samordnar offentliga, privata och ideella bredbandsaktörer i länet.

Majoriteten av bredbandskoordinatorerna upplever att samverkan mellan länsstyrelse och region fungerar bra, men det är stora variationer mellan länen. Vanligen sker samverkan genom löpande kontakter och regelbundna möten för erfarenhets- och informationsutbyte. Områden man ofta samverkar kring är strategi, kartläggning och stödrelaterade frågor. I ett par län har länsstyrelse och region haft ett nära samarbete och genomfört gemensamma aktiviteter under året. I två län har man delat på koordinatorsfunktionen under 2016.

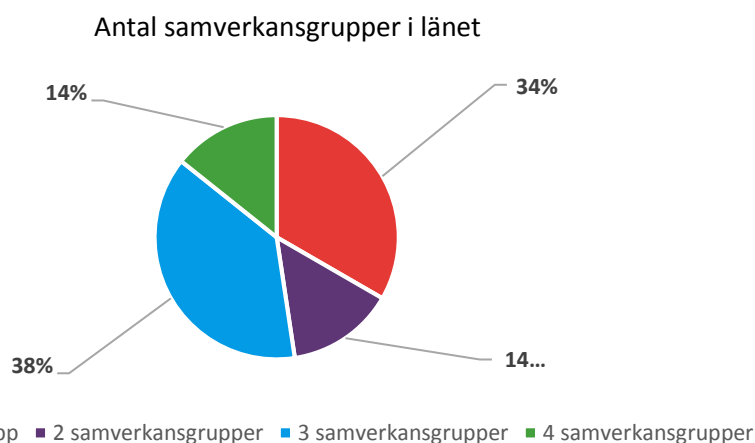
I ett län har man endast haft sporadiska kontakter mellan länsstyrelse och region och en koordinator uppger att länsstyrelsen haft begränsade resurser att bidra i det strategiska arbetet. I fem län överförs koordinatorsfunktionen från länsstyrelse till region vid årsskiftet vilket innebär att man behöver hitta nya former för samverkan efter det.

I PTS rapport ”Sammanställning av länens rapportering om utvecklingen inom it-infrastrukturområdet 2016⁴” ges en kompletterande beskrivning av samverkan och ansvarsfördelning mellan länsstyrelse och region i bredbandsfrågor. I rapporten betonar PTS vikten av att länsstyrelsen även fortsättningsvis involveras och bidrar i länens bredbandsarbete, inte bara i stödfrågor utan även i strategiska bredbandsfrågor.

4.2. Samverkansgrupper i länet

I bredbandskoordinatorns uppdrag ingår att *vara sammankallande för nätverk om bredbandsfrågor i länet för kommuner*. Vid uppföljningen 2016 har alla län minst en samverkansgrupp i bredbandsfrågor för kommuner och vanligen finns det två eller fler samverkansgrupper i länet. I majoriteten av länen hålls regelbundna möten där kommunala bredbandssamordnare, länsstyrelse och region träffas för att diskutera bredbandsfrågor. I två tredjedelar av länen är den regionala bredbandskoordinatören sammankallande för åtminstone en av länets samverkansgrupper. I de län där bredbandskoordinatören inte är sammankallande är det region, länsstyrelse eller kommunförbund som håller i åtminstone någon av samverkansgrupperna.

⁴ <http://www.pts.se/sv/Dokument/Rapporter/Internet/2017/Sammanstallning-av-lanens-rapportering-om-utvecklingen-inom-it-infrastrukturomradet-2016/>

Bas: alla samverkansgrupper, n=49

Deltagare i samverkansgrupper och ämnen som diskuteras

I majoriteten av samverkansgrupperna deltar representanter för kommunerna såsom kommunala bredbandssamordnare eller IT-chefer. I knappt hälften av grupperna deltar region eller kommunförbund och det är nästan lika vanligt att länsstyrelsen deltar. I ungefär en femtedel av samverkansgrupperna ingår privata bolag och marknadsaktörer. I vissa grupper deltar även andra aktörer såsom myndigheter (Tillväxtverket, Trafikverket), intresseorganisationer (Hela Sverige Ska Leva, Coompanion) eller regionala bolag (AC-Net, IT-Norrbottnen).

På frågan om det hålls separata möten för offentliga aktörer, d.v.s. länsstyrelse, region och kommuner, svarar 19 av 21 län att sådana möten genomförs. Några koordinators kommenterar dock att även kommunala stadsnät i vissa fall deltar vid dessa möten eftersom kommunens samordnare skickar stadsnätet istället för att själva delta.

I samverkansgrupperna diskuteras en mängd olika frågor. Den vanligast förekommande är bredbandsutbyggnad vilket diskuteras i nästan hälften av samverkansgrupperna. Andra vanliga frågor är digitalisering, stöd, strategi, mobiltäckning och den digitala agendan. I län som har regionala tillväxtmedel (ERUF) finns vanligen en samverkansgrupp för att koordinera ERUF och medel i Landsbygdsprogrammet.

4.3. Länsöverskridande samverkan

I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår att *främja länsöverskridande samarbete kring bredbandsutbyggnad* och under 2016 var ett av koordinatorsgruppens fokusområden *nätverkande med övriga regionala bredbandskoordinatorer*. Med syfte att stödja bredbandskoordinatorernas nätverkande, kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte har bredbandskoordinatorerna fått möjlighet att delta i PTS

breddbandsskola vid tre tillfällen (totalt sex dagar) och vid sekretariatets möten vid fem tillfällen (totalt nio dagar). I stort sett samtliga län har varit representerade vid dessa träffar och det är ett fåtal breddbandskoordinatorer som deltagit mer sällan. Breddbandskoordinatör i ett län deltog inte i PTS breddbandsskola.

Samtliga koordinatörer utom en uppger att de har någon form av samarbete med andra län för erfarenhetsutbyte, breddbandsutbyggnad och/eller samordning. Flera koordinatörer lyfter fram att sekretariatets träffar har varit viktiga för att skapa ett bra nätverk med övriga regionala breddbandskoordinatorer. Några anger att de träffats i mindre grupper av breddbandskoordinatorer för att diskutera gemensamma frågor med angränsande län eller gemensamma sakfrågor. Några uppger att de samverkar mer aktivt med några län, exempel på det är Dalarna, Gävleborg och Värmlands samverkan kring ERUF-medel samt Jönköping, Kalmar och Kronobergs initiativ till kartläggning av investeringsbehov i smålandslänen.

5. Stödja och främja kommunernas arbete med breddbandsfrågor

Kommuner har en viktig roll för breddbandsutbyggnaden med ansvar för samhällsplanering, näringslivs- och landsbygdsutveckling, som markägare och köpare av tjänster samt i vissa fall nätägare och finansiär. En viktig del i de regionala breddbandskoordinatorernas uppdrag är att *stödja och främja kommunernas arbete med breddbandsfrågor*.

Under 2016 har fokus för breddbandskoordinatorernas arbete med kommuner varit att *verka för ökat kommunalt engagemang, d.v.s. att fler kommuner ska inse vikten av snabbt och framtidssäkert breddband för kommunal verksamhet, sprida kunskap om hur kommuner kan bidra till breddbandsutbyggnad och att verka för att fler kommuner fattar beslut om fortsatt inriktning och åtgärder*.

5.1. Nuläge i kommunernas arbete med breddbandsfrågor

För att öka kunskapen om kommuners arbete med breddbandsfrågor har breddbandskoordinatorerna under 2016 arbetat för att kartlägga breddbandssituationen i länets kommuner. Samtliga breddbandskoordinatorer har genomfört möten med kommuner för att diskutera kommunens utmaningar, specifika behov, prioriteringar och önskemål. I åtta län har breddbandskoordinatör besökt alla länets kommuner.

Enligt breddbandskoordinatorernas bedömning har kommunerna stor medvetenhet om betydelsen av breddband för samhälle, näringsliv och landsbygdsutveckling. Majoriteten av kommunerna (189 stycken) bedriver aktivt arbete för breddbandsutbyggnad och ungefär en tredjedel av kommunerna har fattat ledningsbeslut om inriktning och åtgärder. I 225 kommuner finns även

kommunala bredbandssamordnare som arbetar aktivt med bredbandsfrågan, vilket är en ökning från 179 kommuner år 2015. Ytterligare 14 kommuner planerar att tillsätta en kommunal bredbandssamordnare. Det är endast i ett fåtal kommuner som medvetenhet saknas eller där statusen inte är kartlagd.

Flera koordinators pekar dock på utmaningar avseende kommunernas kunskap om hur bredbandsutbyggnad bedrivs, kommunens roll och betydelsen av kommunalt engagemang utifrån lokala förutsättningar.

5.2. Handlingsplan för stöd i kommunernas bredbandsarbete

Majoriteten av bredbandskoordinatorerna anger att kommunerna är medvetna om betydelsen av bredband och att bredbandskoordinatorns uppgift främst är att stödja kommunerna utifrån respektive kommuns förutsättningar. Få koordinators har utarbetat en särskild handlingsplan för kommuner som inte bedriver aktivt arbete, främst eftersom majoriteten av kommunerna redan bedriver aktivt arbete med bredbandsfrågor.

Bredbandskoordinatorerna ser dock behov av att stödja kommunerna inom flera områden, bland annat med kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen och att hitta lösningar för områden med särskilda utmaningar. Stöd i kommunikation med marknadsaktörer och åtgärder för att främja hushållens efterfrågan nämns också som viktiga aktiviteter. Några betonar betydelsen av att involvera hela kommunen i bredbandsarbetet, särskilt kommunledning (tjänstemän och politiker) och samhällsplaneringsprocesser, näringslivs- och landsbygdsutveckling. Flera nämner kopplingen till kommunernas digitaliseringsarbete och betydelsen av samverkan mellan kommuner, privata och offentliga marknadsaktörer, region och Länsstyrelse.

5.3. Olika modeller för kommunernas bredbandsarbete

Kommuner kan arbeta på flera olika sätt för att främja bredbandsutbyggnad. Vilken strategi som kommunen valt påverkas av flera faktorer såsom befintlig bredbandstillgång, nuvarande bredbandsaktörer i kommunen, marknadsintresse och politiska beslut. Bredbandskoordinatorerna har under året arbetat för att kartlägga hur kommunerna i länet arbetar med bredbandsfrågor. I uppföljningen för 2016 har koordinators angivit antalet kommuner i respektive kategori utifrån modellerna som presenterades i Stelacons rapport⁵ ”Kommunernas bredbandsstrategier och modeller för bredbandsutbyggnad” från mars 2016. Modellerna som definieras i rapporten är:

⁵

<http://www.bredbandsforum.se/PageFiles/3970/Rapport%20Kommunernas%20arbete%20med%20bredbandsutbyggnad%202016%20rev%202.pdf>

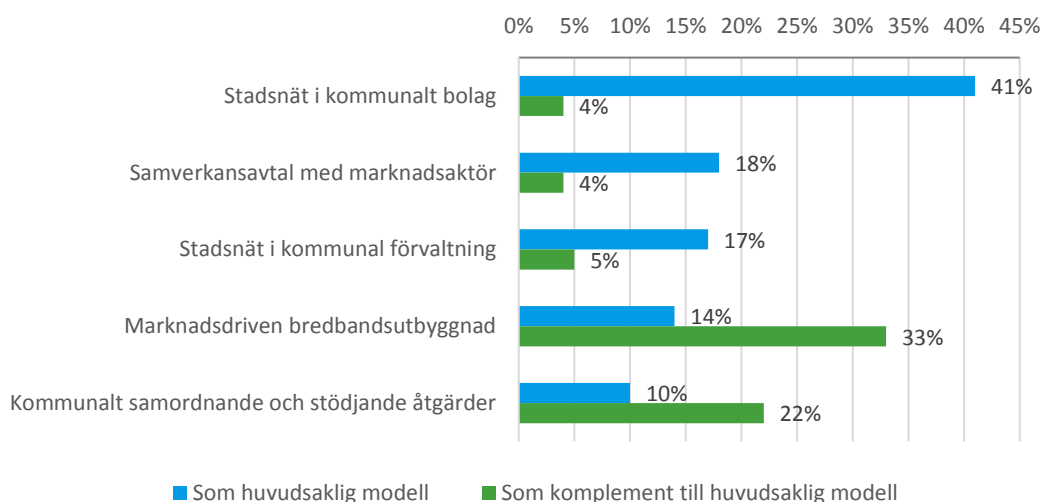
- *Stadsnät i kommunal förvaltning:* Kommunen har ett stadsnätsbolag som drivs i kommunal förvaltning.
- *Stadsnät i bolagsform:* Kommunen har ett stadsnät som drivs i ett kommunalt bolag (stadsnätsbolag eller energibolag).
- *Samverkansavtal med marknadsaktör:* Kommunen har tecknat samverkansavtal med en eller flera marknadsaktörer. Stor variation i samverkansavtalens utformning, från icke bindande intentionsavtal till specificerade avtal med definierad utbyggnadstakt.
- *Marknadsdriven bredbandsutbyggnad:* Kommunens arbete inriktas på att främja en marknadsdriven bredbandsutbyggnad.
- *Kommunalt samordnande och stödjande åtgärder:* Kommunen samordnar bredbandsaktörer och ger aktivt stöd till t.ex. fiberföreningar.

Kartläggningen visar att störst andel av Sveriges kommuner, 41 procent, använder stadsnät i bolagsform som den huvudsakliga modellen för sitt bredbandsarbete. Inkluderas stadsnät i kommunal förvaltning arbetar drygt hälften av kommunerna, 58 procent, med kommundrivet stadsnät som sin huvudsakliga modell för bredbandsutbyggnad. I 18 procent av kommunerna är samverkansavtal med marknadsaktör den huvudsakliga modellen.

Som komplement till den huvudsakliga modellen används i störst grad marknadsdriven bredbandsutbyggnad, 33 procent, och därefter kommunalt samordnande och stödjande åtgärder, 22 procent av kommunerna. Vanligen använder kommunerna flera modeller för sitt bredbandsarbete, exempelvis kommunalägt stadsnät eller marknadsdriven bredbandsutbyggnad i tätorter och samordnande och stödjande åtgärder på landsbygden.

Några bredbandskoordinatorer pekar på utmaningar i kommuner som delegerat bredbandsansvaret till ett kommunägt stadsnät som i ägardirektiv enbart styrs mot avkastningskrav. Koordinatorerna ser i dessa fall en risk att stadsnätsbolaget fokuserar på utbyggnad i marknadsmässigt lönsamma områden och att kommunens behov av bredband ur ett samhällsperspektiv därför inte prioriteras.

Kommuners olika modeller för bredbandsarbete Andel kommuner av totalt antal kommuner i landet (290)

Skillnader mellan länen i kommunernas strategi för bredbandsarbete

I de flesta länen finns en spridning mellan kommunerna avseende vilka strategier de valt för sitt bredbandsarbete. Vanligen är det något fler kommuner som har kommunägt stadsnät som sin huvudsakliga modell än kommuner som arbetar med marknadsdriven bredbandsutbyggnad eller samverkansavtal med marknadsaktör. Det är dock stor variation mellan länen och i Blekinge, Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland använder samtliga kommuner stadsnät i kommunalt bolag eller förvaltning som sin huvudsakliga modell. I Gävleborg och Kronoberg har i stort sett alla kommuner kommunägt stadsnät och endast en kommun samverkansavtal med marknadsaktör som sin huvudsakliga modell. I Uppsala län är marknadsdriven bredbandsutbyggnad den dominerande modellen och endast en kommun har stadsnätsbolag som sin huvudsakliga strategi.

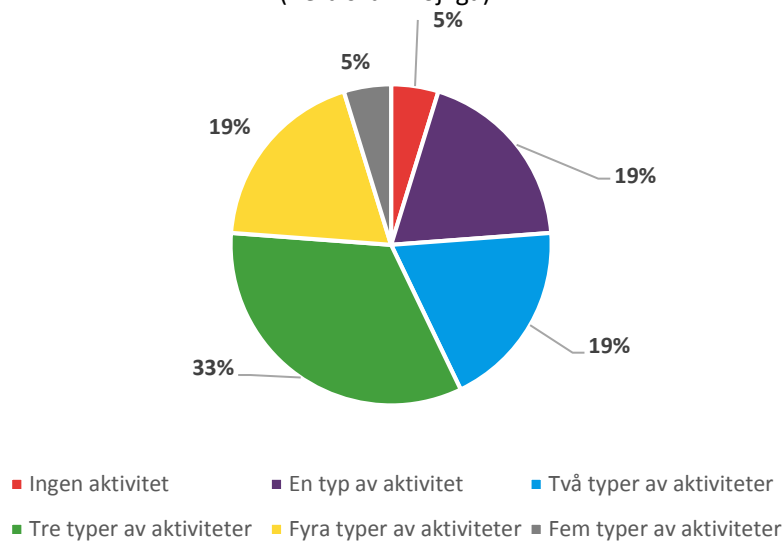
5.4. Utbildnings- och informationsinsatser för kommuner

Bredbandskoordinatorerna arbetar på flera sätt för att öka kommunernas kunskap i bredbandsfrågor. I stort sett alla bredbandskoordinatorer har genomfört någon form av kunskaps- eller informationsinsatser för kommuner under 2016. Majoriteten av koordinatorerna har genomfört två eller fler informationsaktiviteter under året. Målgruppen för aktiviteterna har i första hand varit tjänstemän på kommuner (20 län) och politiker (15 län). I några län har aktiviteter genomförts för invånare, näringsliv och fiberföreningar.

Informationsaktiviteterna har främst genomförts inom ramen för bredbandskoordinatorernas regelbundna möten med kommunerna. I några fall

har bredbandskoordinatörerna arrangerat större seminarier och möten för att öka kunskapen om bredbandsfrågor i länet. Den vanligaste aktiviteten, att informera om tillgången till bredbandsinfrastruktur och behovet av snabbt bredband, har genomförts av 16 av 21 bredbandskoordinatörer. Näst vanligast är informationsaktiviteter om bredbandsutbyggnad kopplat till digitala tjänster, 12 av 21 län, och information i samband med omställningar i tele- och bredbandsnäten, 11 av 21 län. Några bredbandskoordinatörer har genomfört kunskapshöjande aktiviteter utifrån materialet i PTS bredbandsskola, främst avsnitten om Utbyggnadslagen, Ledningskollen och Robust fiber.

Utbildnings- och informationsinsatser för kommuner
(flera svar möjliga)

6. Övriga främjandeaktiviteter

I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår även att öka kunskapen om betydelsen av bredband för samhällets digitalisering samt att främja bredbandsutbyggnad i områden med särskilda utmaningar. I regeringsbeslutet ingår följande uppdrag:

- Verka för en ökad förståelse för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och möjligheten att öka utbud och efterfrågan av digitala tjänster.
- Bidra till att sprida information om vilka områden som har mindre god bredbandstäckning i det egna länet.
- Stödja och underlätta arbete som bedrivs av lokala initiativ för bredbandsutbyggnad (byanät).

6.1. Åtgärder för områden med mindre god bredbandstäckning

Två tredjedelar av bredbandskoordinatorerna har genomfört särskilda aktiviteter för att främja bredbandsutbyggnad i områden med mindre god bredbandstäckning. Den vanligaste aktiviteten är att i samverkansmöten och dialog med kommuner, stadsnät och marknadsaktörer informera om områden med särskilda utmaningar, 19 av 21 län har genomfört sådana möten. Ungefär hälften av koordinatorerna har genomfört aktiviteter för att stödja och underlätta arbetet som bedrivs av fiberföreningar. I Halland har regionen upphandlat en marknadsaktör för bredbandsutbyggnad i hela länet. I län med regionala tillväxtmedel⁶ (ERUF) används dessa för att finansiera ortssammanbindande nät fram till byar/områden utan fiber.

6.2. Stödja och underlätta fiberföreningarnas arbete

Vad gäller fiberföreningar är det länsstyrelsen som ansvarar för att fördela stödmedel till bredbandsprojekten, medan bredbandskoordinatorns främsta roll är att samordna alla bredbandsaktörer i regionen. I koordinatorns uppdrag ingår att *stödja och underlätta arbete som bedrivs av lokala initiativ för bredbandsutbyggnad (byanät)* och i vissa län har fiberföreningar som blivit utan stödmedel i Landsbygdsprogrammet varit en viktig fråga för den regionala bredbandskoordinatorn att hantera under 2016.

I uppföljningen svarar två tredjedelar av bredbandskoordinatorerna att de har tillgång till sammanställd information om både antal fiberföreningar (byalag intresserade att bygga lokala bredbandsnät) och kontaktuppgifter till dem. Detta är fem fler än vid föregående års undersökning, vilket indikerar att länen ökat sina kontakter med och kunskap om fiberföreningar. Tre koordinatörer har

⁶ Dalarna, Gävleborg, Jämtland, Norrbotten, Värmland, Västerbotten och Västernorrland.

tillgång till uppgifter om antal fiberföreningar och en har tillgång till kontaktuppgifter.

6.3. Främja samverkan i digitaliseringsfrågor

I bredbandskoordinatorernas uppdrag ingår att *verka för en ökad förståelse för sambandet mellan bredbandsutbyggnad och möjligheten att öka utbud och efterfrågan av digitala tjänster*. I flera län är bredbandsinfrastruktur en del av den regionala digitala agendan, varför sambandet mellan digitalisering och bredbandsutbyggnad är naturlig del i det regionala bredbandsarbetet.

Samtliga bredbandskoordinatorer anger att de samverkar med aktörer i länet som arbetar med digitaliseringsfrågor, t ex e-hälsosamordnare eller ansvariga för den regionala digitala agendan. I län som kommit längre i bredbandsutbyggnaden har bredbandskoordinatorn ofta ett större fokus på nätens användning och digitaliseringsfrågor. I kommuner där det saknas medvetenhet om betydelsen av bredband är samhällets digitalisering ett viktigt argument för att öka kommunens engagemang och aktivitet i bredbandsfrågor. I några län arbetar bredbandskoordinatorn aktivt med digitalisering och ansvarar exempelvis för arbetet med den regionala digitala agendan (RDA).

Flera bredbandskoordinatorer anger att samverkan är centralt i arbetet med den regionala digitala agendan, både vid framtagandet av agendan och i genomförandet. Samverkan sker främst mellan offentlig sektor (länsstyrelse, region, kommuner) och näringsliv, men i några fall nämns även akademi och det civila samhället.

I några län har gemensamma aktiviteter för bredbandsutbyggnad och digitalisering genomförts. Exempel på det är CeSam Blekinges e-dag i september, Jönköpings konferens om grundläggande service och den regionala servicekonferens som länsstyrelsen i Västerbotten arrangerade i december 2016.

7. Avslutande sammanfattning

Om koordinatorsfunktionen

Vid uppföljningen 2016 har samtliga län infört en funktion som regional bredbandskoordinator placerad på länsstyrelse eller region. Majoriteten av länen har avsatt en heltid eller mer för koordinatorsfunktionen. Under 2016 har koordinatorena främst arbetat med att samverka med bredbandsaktörer i länet följt av åtgärder för att stödja och främja kommunernas arbete i bredbandsfrågor och kartläggning av bredbandssituationen i länet.

Samverkan och samordning med bredbandsaktörer

Förutsättningarna för samverkan skiljer sig mellan länen, mycket beroende på hur länets bredbandsarbete tidigare bedrivits, likheter och skillnader mellan kommunerna och marknadssituationen i länet. I alla län där koordinatorsfunktionen inte funnits sedan tidigare har införandet av regionala bredbandskoordinatörer bidragit till ökad samordning och samverkan i bredbandsfrågor.

Bredbandskoordinatorerna ger en huvudsakligen positiv bild av samverkansklimatet i länen. Samtliga bredbandskoordinatörer anger att de samverkar med bredbandsaktörer och flera ser ett ökande intresse från marknadsaktörer att samverka i bredbandsfrågor. Några koordinatörer pekar på utmaningar i att genomföra gemensamma insatser, främst på grund av stora skillnader i förutsättningar mellan kommunerna och att kommunerna valt olika strategier för sitt bredbandsarbete. Andra nämner utmaningar i kommuner som saknar egen bredbandssamordnare och där stadsnätet representerar kommunen i länets samverkansgrupper, vilket försvårar dialog om alternativa lösningar för bredbandsutbyggnaden.

Stödja och främja kommunernas arbete med bredbandsfrågor

Bredbandskoordinatorerna arbetar på flera sätt för att stödja kommunernas arbete med bredbandsfrågor. Under 2016 har koordinatorena främst arbetat med att kartlägga nuläge, besöka kommunerna och att genomföra samverkans- och informationsmöten.

Koordinatorernas bedömning är att majoriteten av kommunerna är medvetna om betydelsen av bredband, men att det finns behov av stöd bland annat med kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen och för att hitta lösningar för områden med särskilda utmaningar. Flera koordinatörer beskriver utmaningar avseende kommunernas kunskap om hur bredbandsutbyggnad bedrivs, kommunens roll och betydelsen av kommunalt engagemang utifrån lokala förutsättningar. Stöd i kommunikation med marknadsaktörer och åtgärder för att främja hushållens efterfrågan nämns också som viktiga aktiviteter.

Koordinatorgruppen har vid olika tillfällen betonat betydelsen av att inkludera bredband i hela kommunens verksamhet och särskilt i arbetet med samhällsplanering, näringslivs- och landsbygdsutveckling. Med en ökad förståelse för betydelsen av bredband för samhällsbyggnad skulle exempelvis utmaningar att nå politiskt engagemang och hantering av markfrågor underlättas. Med denna bakgrund är ett fokusområde för bredbandskoordinatorernas arbete under 2017 att öka kommunernas kunskap om betydelsen av bredband för samhällsbyggnad samt att bredda regionala samverkansgrupper och inkludera kommunal landsbygdsutveckling, samhällsplanering och digitalisering (it-strategier).

Kommunerna och de regionala bredbandskoordinatorerna har en viktig roll i att verka för genomförandet av regeringens bredbandsstrategi. För att nå visionen om ett helt uppkopplat Sverige år 2025 behöver alla kommuner inkluderas och de regionala bredbandskoordinatorerna har en stor betydelse i att stödja kommunerna i detta arbete. Med denna bakgrund är ett av bredbandskoordinatorernas fokusområden för 2017 att verka för att regeringens bredbandsstrategi sprids och omsätts i regionala och lokala strategier och handlingsplaner.

Kartläggning av bredbandssituationen i länen

Kartläggning av den nuvarande bredbandssituationen i länet är en viktig utgångspunkt för det regionala bredbandsarbetet. PTS sammanställer årligen tillgången till bredbandsinfrastruktur i Sverige, trots det är det endast ca en tredjedel av länen som anger att de på regional nivå har en aktuell kartläggning av befintlig och planerad fast bredbandsinfrastruktur. För mobil bredbandsinfrastruktur är det ännu färre län som har en aktuell kartläggning. Bredbandskoordinatorerna pekar på flera utmaningar med att genomföra regionala bredbandskartläggningar såsom höga kostnader för dataunderlag, osäkerhet kring sekretess och brist på kompetens, resurser och verktyg för att använda GIS i kartläggningsarbetet. Några pekar också på att PTS bredbandskartläggning snabbt blir inaktuell med nuvarande utbyggnadstakt och att det finns felaktigheter i dataunderlaget på lokal nivå.

Behovet av att förbättra och komplettera regional bredbandskartläggning och marknadsanalys är en av de viktigaste frågorna för bredbandskoordinatorerna i nuläget. Flera koordinators arbetar också för närvarande med att kartlägga bredbandssituationen i länet. Med denna bakgrund är ett av bredbandskoordinatorernas fokusområden för 2017 att definiera en basnivå och utveckla en gemensam metod för regional bredbandskartläggning och marknadsanalys.